

OILA JAMIYATNING BUGUNI VA KELAJAGI

<https://doi.org/10.5281/zenodo.23020431>

Chuboyeva Ozodaxon Quvonbekovna

Namangan davlat universiteti dotsenti

Annotatsiya: *Ushbu maqolada oila va oilaviy qadriyatlar, ijtimoiy hayotda oilaning rolini oshirish, er-xotin munosabatlari hamda g'arbona hayot tarzining salbiy oqibatlari hamda oila jamiyatning asosiy negizi haqida ma'lumotlar berilgan.*

Kalit so'zlar: *Oila, nikoh, ma'fkuraviy tarbiya, ma'naviyat o'chog'i, soglom muhit, g'arbona madaniyat.*

Аннотация: *В данной статье представлена информация о семье и семейных ценностях, повышении роли семьи в общественной жизни, супружеских отношениях, негативных последствиях западного образа жизни, а также основных основах высшего общества.*

Ключевые слова: *Семья, брак, идейное воспитание, духовное ядро, здоровая среда, традиционная культура.*

Abstract: *This article provides information about the family and family values, increasing the role of the family in social life, marital relations, and the negative consequences of the western lifestyle, as well as the main basis of the high society.*

Key words: *Family, marriage, ideological upbringing, heart of spirituality, healthy environment, ancient culture.*

Oila bu jamiyatning asosiy negizlaridan biri bo'lib, uning mustahkamligi, farovonligining asosidir. Oila va oilaviy qadriyatlar doimo chambarchas bogliq va bir birisiz mavjud emas. Agar oila bo'lmasa, oilaviy qadriyatlar ta'biy ravishda o'z ma'no va mazmunini yo'qotadi. Oilada mustahkamlik, tinchlik, hotirjamlik bo'lsa jamiyat ham tinch va farovon bo'ladi. Tom ma'noda baxtli oilalar tufayli baxtli jamiyat vujudga keladi. Oila-tarbiya tizimidagi shunday bo'g'inki, u butun bir

jamiyatning, millatning buguni va kelajak hayoti uni qanday tashkil etishga, undagi mavjud bo'lgan ijtimoiy ma'naviy muhitga bog'liq. Bu yorug' olamda hayot bor ekan, oila deb atalmish qo'rg'on ham mavjuddir. Oilaning ma'naviy-axloqiy qiyofasi asrlar davomida ajdodlarimizning bilim va tajribalariga hamda madaniy qadriyatlari asosida barpo bo'lgan. Shu o'rinda o'tmishga nazar tashlaydigan bo'lsak, o'zbek xalqining oilaviy an'ana va urf-odatlarida juda qadim zamonlardan boshlanganiga guvoh bo'lamiz. Shu

jumladan eng qadimgi yozma yodgorliklarimizdan biri bo'lmish "Avesto" da ham oila inson salomatligi va kamolotining manbai sifatida ulug'lanadi.

Avesto ma'lumotlarida, -"Qadimgi ajdodlarimizda oila qurish barcha erkak va ayollar uchun umumiy, bajarilishi lozim bo'lgan odat ekani to'g'risida ma'lumot keltiriladi. Bu odat qonuniga ko'ra, uylanmoqchi bo'lgan yigit qiz bilan bellashishi lozim bo'lib, yigit qizni kurashda enga olmasa, u qizning asiri bo'lib qolishi ta'kidlangan. Hududimizdagi ayollar qadimda erkaklar bilan birga dushmanlarga qarshi mardona jang qilib, chavandozlik qilib, ot ustida kamondan o'q uzib, g'olib bo'lganlar. Gerodotning yozishicha, Eron shohi Kayxusrovni cho'lga olib kirib qo'shini bilan qirib tashlagan malika To'maris haqiqiy ajdodlarimizdan hisoblanadi"²

Inson hayoti oiladan boshlanadi va bu yerda shaxs sifatida kamol topadi. Oila-bu sevgi, mehr-muhabbat, hamjihatlik manbaalari asosida yetuk jamiyatni barpo etadi. Oilaning farovonligi mamlakat rivojiga ulkan hissa qo'shadi. Ananaviy oilaviy qadriyatlar g'amxo'rlik va sevgiga asoslanadi. Oilaning bosh sarboni ota bo'lsa ona oilaning farzandlar tarbiyasi bilan shug'illanuvchi, mehr-muhabbat ulashuvchi, oila mustahkamligini ta'minlovchi muqaddas zot demakdir. Azal-azaldan oila muqaddas dargoh, nihok esa buzilmas rishtadir. Oila qo'rg'onining mustahkamligi undagi ma'naviy-ma'rifiy

yetuklik muhim ahamiyatga egadir. Darhaqiqat oila kamolot maskani oila sog'lom ekam-jamiyat mustahkam, jamiyat mustahkam ekan-mamlakat barqarordir. Mustaqillik tufayli oilaning ijtimoiy ahamiyatini oshirish, jamiyatdagi tutgan o'rnini mustahkamlashga katta e'tibor qaratib kelinmoqda.

O'zbekiston jaxonga yuz tutdi va qadriyatlarimizni takomillashtirayotgani bilan, ayniqsa oilaviy qadriyatlar yuksakligi bilan dunyo axlida yaxshi taassurot qoldirmoqda. O'zbek qizlariga bo'lgan e'tiborni tarix belgilab bermoqda. Chiroyli oila bo'lishi uchun ayol tarbiyasi aloxida ahamiyatga ega ekanligini tan olinmoqda.

Shuningdek, oilaviy munosabatlarda salbiy xolatlar insoniyat tomonidan qoralanmoqda. Hususan, oilada ota va onalarga munosabat, ularni keksayganda qadrlamaslik, oilani kelajakni o'lamay qurish, va bir xil jinsdagilar nikohi kabi g'arb oilalarida shakllangan illatlar dunyo hamjamiyati tomonidan qoralanmoqda.

O'zbekistonda komil insonni oilada shakllantirishning o'ziga xos strukturasi va xususiyatini shakllantirish fuqorolk jamiyatini barpo etishning mustahkam poydevori bo'lib xizmat qiladi. Mustaqilligimizning dastlabki yillaridanoq har tomonlama yetuk bo'lgan barkamol avlodni tarbiyalashga e'tibor qaratilib kelinmoqda. Oila munosabatlarining O'zbekiston Respublikasi qonunlariga o'z aksini

² Boboev X., Do'stjonov T., Hasanov S. "Avesto" - Sharq xalqlarining bebaho yodgorligi. TMI. T.: 2004. — b. 4

topishi yuksak axloqiy-ma'naviy normalar asosida mustahkamlanishining yorqin namunasidir. Oila sohasidagi huquqiy munosabatlarning asosiy manbayi O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi hisoblanadi. Shu o'rinda bosh qomusimizning XIV bobi Oilaga tegishli bo'lib, 76-moddadan 80-moddagacha oilaga munosabatlarga taluqlik bo'lib, shu jumladan 76-moddasida nazarda tutilgan xolda "Oila jamiyatning asosiy bo'g'inidir hamda u jamiyat va davlat muhofazasidadir. Nikoh O'zbekiston xalqining an'anaviy oilaviy qadriyatlariga, nikohlanuvchilarning ixtiyoriy roziligiga va teng huquqliligiga asoslanadi"³ degan jumlarlar qomusimizning moddalarida o'z aksini topgan. Shuningdek mamlakatimizda Oliy Majlis tomonidan 1998 yil 30-aprelda O'zbekiston Respublikasi Oila Kodeksining qabul qilinishi ham oila munosabatlarini mustahkamlashga qo'yilgan muhim bir qadam bo'la oldi. Oila Kodeksi O'zbekiston Respublikasida oila munosabatlarini tartibga soluvchi muhim ahamiyatga ega qonun hujjatidir. Ko'p yillik ilmiy kuzatishlar va tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, inson o'z umri davomida oladigan barcha ma'lumotlarini 70 foizini 5 yoshgacha bo'lgan davrida olishi ma'lum bo'lgan. O'zbek xalqi uchun oila eng ulug' dargohdir. Yosh avlodni ma'naviy va g'oyaviy jihatdan tarbiyalash ularni zararli ta'sirlardan asrab avaylashda oilaning o'zni juda katta ro'l o'ynaydi. Oilada farzand tarbiyasiga

e'tiborsizlik ertaga noxush holatlarga olib kelishi mumkin, shunday ekan eng avvalo oilada farzand tarbiyasiga mas'uliyat bilan yondashish zarur. Jamiyatning har bir yosh a'zosi zararli ta'sirlarga qarshi tura olish qobiliyatini shakllantirish jamiyat rivojiga o'z ta'sirini o'tkazadi. Ma'naviy muhit sog'lom bo'lgan mustahkam oilada farzand ota-ona ibratining mohiyatini ruhan, vijdonan, aql-idrok bilan anglaydi, oiladagi sog'lom muhit yangi oilani ham mustahkam bo'lishiga olib keladi. Oilaning mustahkam bo'lishida muhim omillardan yana biri islom dinidir. Islom dini asrlar mobaynida oilaviy munosabatlarning adolat va insonparvarlik bilan bog'langan mezonlarni yaratib kelgan. Oila-haqiqiy ma'naviyat o'chog'i, mafkuraviy tarbiya omili va muhitidir. O'zbekistonda tarbiyaning eng asosiy maqsadi har bir fuqaroda komil insonga xos fazilatlarni shakllantirishdan iborat. Yurtimizda oilani mustahkamlash borasida olib borilayotgan chora-tadbirlar xalqaro hamjamiyatlarda yuksak e'tiroflarga sazovor bo'layotganligi ko'zni quvnatadi. Biroq ma'naviy tahdid sifatida baholanayotgan g'arbona madaniyat, g'arbona yashash va shu kabi bir qator g'arbona hayot tarzi jamiyatimizning asosiy bo'g'ini bo'lmish oila deb atalgan qo'rg'onimizga xavf solmoqda. Aksariyat oilalar esa g'arbona yashash tarzini o'zlariga moslashtirib olmoqda. G'arb taklif etayotgan xudbinlik, toshbag'irlik, egoizmlik kabi illatlarni insonlar yashashning mazmuni sifatida olmoqda.

³ O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent: "O'zbekiston" nashriyoti, 2023. – B. 28.

Afsuski bu oila qo'rg'onining buzilishiga salbiy ta'sir ko'rsatayotgan omillardan biriga aylanib bo'ldi. Oila deb atalmish muqaddas dargohning dars ketishiga asosan ikki omil sabab bo'lmoqda. Bular ichki va tashqi omillardir. Tashqi omil bu o'z navbatida g'arbona yashash bo'lsa, ichki omil esa yoshlarning ma'anaviy jihatdan yetarli tayyorgarlikka ega emasliklaridir. Shuning natijasida oilalar arziyas muammo oldida dosh bera olmay, yengil yelpi, havoiiy bir nafs qurboniga aylanishmoqda. Bu esa o'z navbatida ko'plab oilalarning ajralishiga olib kelmoqda. Oila sog'lom ekan-jamiyat mustahkam, jamiyat mustahkam ekan-mamlakat barqarordir. Albatta jamiyatimizda namunali oilalar talaygina. Namunali oila deganda eng avvalo ko'z oldimizga oilaviy munosabatlar, ma'naviy mezonlar asosida qurilgan, axloqli farzandlar tarbiyalagan, nurli, piru badavlat otaxon va onaxonlar ko'z oldimizda gavdalanadi. Bizga ma'lumki jamiyat muhim bo'g'ini bo'lgan oilalar qanchalik tinch va totuv bo'lsa shundagina davlat tinch va barqaror ravnaq topishi

mumkin. Aksincha oilalarda parokandalik, buzg'unchilik bo'lsa o'sha jamiyat buziladi, tinchlik va hotirjamlik yo'qoladi. Oilaning tinch, farzandlarning baxtli bo'lishidagi er-xotinning o'zaro totuv yashashi bir-birining yaxshi va yomon jihatlarini ko'tarishi, ayb va kamchiliklarini kechirishi va bu kamchiliklarni to'g'irlashi, tinch va totuv yashashi lozim. Er-xotinning har ikkisi ham oiladagi o'z burchlarini astoydil ado etishga intilishlari muhimdir. Ma'naviy jihatdan bir-biriga sabr qilishi, moddiy jihatdan ham qanoatli va sabrli bo'lishi oila mustahkamlanishiga muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Muxtasar qilib aytganda, har qaysi millatning o'ziga xos ma'naviyatini shakllantirish va yuksaltirishda hech shubxasiz, oilaning o'rni va ta'siri beqiyos ahamiyat kasb etadi. Oila jamiyatining buguni va ertasidir. Chunki insonning eng sof va pokiza tuyg'ulari, ilk hayotiy tushuncha va tasavvurlari birinchi galda oiladan shakllanadi. Oilada tarbiyalangan kelajak avlod albatta, oilaviy qadriyatlar estafetasini davom ettira oladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent: "O'zbekiston" nashriyoti, 2023.
2. Otaxo'jaev F.M. Oila huquqi. Darslik. Toshkent-2017.
3. Boboev X., Do'stjonov T., Hasanov S. "Avesto" - Sharq xalqlarining bebaho yodgorligi. TMI. T.: 2004. — - b. 4
4. Abdusamedov A va boshqalar. Mustahkam oila ma'anaviyati —Sano-standartl Toshkent – 2012.
5. A. O'tamuradov, M. Qirg'izboyev, T. N. Fuqorolik jamiyati Toshkent 2018.

6. Chuboyeva Ozodaxon. Shaxs tarbiyasida oilani o'rni. "Advanced methods of ensuring the quality of education: problems and solutions. International online conference. jurnal. 17.November.2025. 105-108-bet.
7. Chuboyeva Ozodaxon. Fitratning nikoh haqidagi ijtimoiy-falsafiy qarashlari. FITRAT'S SOCIO-PHILOSOPHICAL VIEWS ON MARRIAGE. *Oriental Journal of History, Politics and Law*, 5(11), 156–164.
8. Chuboyeva Ozodaxon. Nikoh qadriyatimizning mustahkamligi omi. O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI. 51-SON. 20.04.2026.
9. Chuboyeva Ozodaxon. TA'LIM UFQLARI" ilmiy-uslubiy jurnali. 2026-YIL 1-SON. www.journal.namspi.uz. @t.me/namspi_journal. –b 71-76.
10. Chuboyeva Ozodaxon. XOTIN-QIZLARNING JAMIYAT IJTIMOY-SIYOSIY HAYOTIDAGI O'RNI. IJTIMOY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI. OAK. 6-jild, 3-son (Mart, 2026).-B 233-240